

Leesvoer

Taalbeschouwing

In het talenonderwijs, inclusief het schoolvak Nederlands, is het aanleren van vaardigheden meer en meer centraal komen te staan en dientengevolge het uitgangspunt dat taallessen moeten uitgaan van taalgebruik. In deze context bestaat er grote onzekerheid over de rol van de zinsgrammatica in het taalonderwijs, maar ook taalbeschouwing in bredere zin, alle mogelijke denkactiviteiten óver taal, heeft veel terrein verloren aan het doen mét taal.

Eva Tol-Verkuyl gaat in haar dissertatie *Fundamenten voor taalbeschouwing* na hoe, uitgaande van taalgebruik, taalkennis gepresenteerd moet worden en hoe deze kennis vervolgens gebruikt kan worden voor een nieuwe interpretatie van taalbeschouwing. Immers, zo stelt zij, ook taalvaardigheidsonderwijs kan niet zonder kennis over taal. Zij vindt een oplossing in het formuleren van een model voor een taalgebruiksgrammatica waarin zowel taalregels als taalgebruiksstrategieën verantwoord worden. Zodoende wordt er een basis gegeven aan taalkennis die uitgaat van het taalgebruik en aan een didactiek voor taalbeschouwing.

De 'fundamenten voor taalbeschouwing' worden gedocumenteerd in acht lijvige hoofdstukken, waarin zowel taalkundige, taaldidactische als taalbeheersingsbenaderingen worden geanalyseerd en met elkaar in verband gebracht. In het laatste hoofdstuk trekt Tol-Verkuyl een vergelijking met het werk van W. van Calcar.

Fundamenten voor taalbeschouwing richt zich op docenten aan lerarenopleidingen, docenten in het voortgezet onderwijs en op aanstaande docenten. In het volgende nummer van Moer zal een uitgebreid artikel van de auteur verschijnen met daarin de kernideeën uit haar boek.

Eva Tol-Verkuyl, *Fundamenten voor taalbeschouwing*. Een synthese van opvattingen over het gebruik van taalkundige kennis in het taalonderwijs. Bussum, Coutinho, 2001. ISBN 90 6283 274 1, 627 blz., € 43,11.

Een woordkompas Nederlands

Een woordkompas Nederlands is het enige 'echte' woordenboek voor Nederlands als vreemde en tweede taal. Vreemde- en tweede taalleerders zoeken naar woorden in een duidelijke context, met een precisering van de betekenis via lexicale verwanten en een overzicht van de gebruiksmogelijkheden. Echter, zelfs in de Grote van Dale wordt bijvoorbeeld het woord *bestuur* met geen enkel werkwoord gecombineerd. In ons land met duizenden stichtingen en verenigingen wordt regelmatig een bestuur gekozen, benoemd, treedt een bestuur af, blijft zitten, stapt op. Native speakers hebben deze verbindingen in hun hoofd zitten maar hoe moeten vreemde- en tweede taalleerders dit weten? In het NT2- en NVT-onderwijs wordt al jaren het gemis van een specifiek woordenboek ervaren. Siel van der Ree en zijn collega's van SSALTO (Stichting Stimulering Audio-Lexicaal Onderwijs) hebben een poging ondernomen om aan deze behoefte te voldoen. Wat in 1995 begon als een oeverloos project heeft nu vorm gekregen in een eerste uitgave, *Katern I : A t/m D*. De woorden worden als volgt behandeld.

1. Tekst ter uitleg: elk woord wordt verduidelijkt door middel van zo eenvoudige mogelijke pregnante contexten, dus teksten waaruit de betekenis van het woord af te leiden is.
2. Verwantschappen: van elk woord worden zo mogelijk lexicale verwantschappen gegeven, eveneens in pregnante contexten.
3. Vaste verbindingen: bij elk woord worden de meest bekende vaste verbinden gegeven.

Alle voorbeeldzinnen zijn door de auteurs zelf bedacht en zijn uit het daagse leven gegrepen. Het woordkompas is ook goed te gebruiken in het basisonderwijs bij de lessen woordenschat-uitbreiding.

Het volgende katern komt medio dit jaar uit. Aangezien SSALTO een stichting is met ideële doelen zijn de katernen tegen onkostenprijs verkrijgbaar. Het volledige woordkompas Nederlands zal uiteindelijk ook op CD-rom verkrijgbaar zijn, *Di-Gi-Lemma*, waarbij elk woord via verschillende ingangen toegankelijk is.

Puck Tazelaar, Siel van der Ree, Jeanne Wesseldijk, Hanneke Lentz, *Woordkompas Nederlands, voor NT2 en NVT, Katern 1: A t/m D*. Voorburg, SSALTO (Stichting Stimulering Audio-Lexicaal Onderwijs), 2001.

Prijs: voor organisaties € 35 plus

verzendkosten

voor individuele collega's € 12 plus

verzendkosten

voor vrijwilligers (in AZC's en OC's) gratis.

Besteladres: SSALTO, p/a Laan van Haagvliet 29, 2271 XL Voorburg, telefoon 070-3861364, e-mail: ssalto@spidernet.nl.

Grammatica hedendaags Nederlands

Wim Klooster heeft een ambitieus boek geschreven, een "volledig overzicht" van de grammatica van het hedendaags Nederlands. Voor hem is de grammatica een brokje cultuur dat onze koestering verdient, maar dat is niet de enige beweegreden die hem heeft aangezet tot het schrijven van deze grammatica. Daar zijn praktische redenen voor, bijvoorbeeld alleen al het feit dat het gebruik van een simpel vakantiewoordenboekje al gauw de kennis van zo'n 25 grammaticale begrippen veronderstelt, maar vooral ook de overweging dat de grammatica een unieke schakel vormt tussen de menswetenschappen, de exacte wetenschappen en de cultuur. Alleen daarom al, zo stelt Klooster, is het de moeite waard kennis en inzicht over de structuur van het Nederlands beschikbaar te stellen voor een breed publiek van geïnteresseerde niet-taalkundigen.

Deze doelgroep heeft Klooster namelijk op het oog. Hij wil een redelijk uitgebreide grammatica op toegankelijke wijze presenteren zoals een student Nederlands die zich tegenwoordig (dat wil zeggen met weinig tot geen kennis van de schoolse grammatica) nog eigen kan maken, maar gericht op eenieder, leek of niet, die zich graag verdiept in de grammatica van het Nederlands. Grammatica blijft in Kloosters boek niet beperkt tot syntaxis. In hoofdstuk 2 en 3 komen respectievelijk de spraakklanken (fonologie) en woordvorming (morfologie) beknopt aan de orde. De hoofdstukken 4 - 6 gaan achtereenvolgens in op 'woorden, woordgroepen en zinnen', de 'enkelvoudige zin', en 'samengestelde zinnen'. Hoofdstuk 7

behandelt enkele algemene verschijnselen, waaronder naamval, het woordje er, fantoomzinsdelen, bananenzinnen en Croma-zinnen, etcetera. Hoofdstuk 8 is gewijd aan enkele onderwerpen in verband met taalnormering ("De wens van de uitgever volgend"), in de vorm van taalkundige adviezen over enkele veel gemaakte fouten en vaak gestelde vragen. Tot slot bevat het boek nog een appendix met de vervoeving van de werkwoorden, een lijst van grammaticale termen in het Duits, Engels, Frans en Latijn en een uitgebreid woorden- en zakenregister.

Grammatica van het hedendaags Nederlands is niet een boek voor direct gebruik in de klas, maar deze fraaie gebonden uitgave kan een uitstekend hulpmiddel zijn voor eenieder in het onderwijs die op een of andere wijze iets van doen heeft met grammatica-onderwijs in brede zin.

Wim Klooster, *Grammatica van het hedendaags Nederlands*. Een volledig overzicht. Den Haag, Sdu Uitgevers, 2001. ISBN 90 12 09024 5, 408 blz. (gebonden), € 35,00.

Brief, fax of e-mail

Boeken over brieven schrijven, zakelijke correspondentie, bestaan er al lang en in alle soorten en maten. De behoefte aan dit soort boeken zal er zeker niet minder op worden, nu naast de brief ook de fax en vooral de e-mail gezorgd hebben voor een enorme groei van die zakelijke correspondentie. Die nieuwe media roepen ook nieuwe vragen op zoals: wanneer is een brief toch beter dan een e-mail, wat is nog de functie van de fax, en wat zijn eigenlijk de plus- en minpunten van deze afzonderlijke correspondentiemogelijkheden?

De auteurs van *De magische mediamix*, schrijftainers en communicatieadviseurs, gaan in op dit soort vragen en op nog vele andere. De voors en tegens van de drie correspondentiemogelijkheden, brief, fax en e-mail, komen in afzonderlijke hoofdstukken aan de orde, maar ook tips voor gepast en correct taalgebruik ontbreken niet, ook weer toegesneden op de drie genoemde media. Er is zelfs een bijlage met beleefdheidstitels opgenomen en een register maakt het mogelijk snel te zoeken naar specifieke onderwerpen.

De magische mediamix richt zich alleen op de

basiseisen voor moderne schriftelijke communicatie, dat is communicatie die ter zake, persoonlijk en in overeenstemming met de stijl van de organisatie is. Daarmee richt het boek zich niet specifiek op de ene of de andere beroepsgroep, maar op iedereen die te maken heeft of krijgt met zakelijke correspondentie, en dus ook op docenten en leerlingen communicatie in het onderwijs.

Nathalie Beex, Rob Doeve & Eric Tiggeler, *De magische mediamix. email brieven faxen*. Den Haag, Sdu Uitgevers, 2001. ISBN 90 12 09028 8, 152 blz., € 18,00.

Ervaringen met CKV1 (VO)

In het CKV1-volgproject worden leerlingen, docenten, kunstcoördinatoren en medewerkers van culturele instellingen en steunfunctie-instellingen ondervraagd over hun ervaringen met het vak. Verschenen is nu het tweede deel

uit de reeks Cultuur en Educatie (het onderwerp van ons themanummer van 1999): *Momentopname 2000*. Docenten vinden het vak over het algemeen belangrijk, zegt het rapport, maar het ontbreekt aan eensgezindheid over de invulling. Popmuziek en bioscoopbezoek zijn doorgaans de ondernomen activiteiten. De leerlingen staan veel minder positief tegenover het vak. Zij beklagen zich over de hoeveelheid tijd die moet worden geïnvesteerd.

Momentopname 2000 is het tweede deel uit de reeks *Cultuur en Educatie*; een nieuwe thematische reeks die verschijnt bij Cultuurnetwerk Nederland. Losse nummers van Cultuur en Educatie kosten € 12,48. Een abonnement is ook mogelijk.

Telefoon: 030-236 12 90;

e-mail: info@cultuurnetwerk.nl;

website: www.cultuurnetwerk.nl.